

המשנה ממשיכה להשוות בין גיטי נשים לשטר שחרור עבדים. ההשוואה הבאה עוסקת בגט שיש עליו עדות של כותי, בשאר סוגי השטרות (המכונים במשנה 'גט'), עד כותי פסול. אמנם בגט אשה ושטר שחרור עבדים, עד כותי כשר, וכך לשון המשנה (שם י):

כל גט שיש עליו עד כותי - פסול, חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים. מעשה שהביאו לפני ר"ג לכפר עותנאי גט אשה, והיו עדי עדי כותים והכשיר.

המשנה פותחת שכל השטרות שחתומים עליהם כותי אזי הם פסולים, חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים שמותר שיהיה **עד אחד כותי**. המשנה מביאה מעשה בר"ג שהכשיר בכפר עותנאי **שני עדים כותים**.

הגמרא מבררת מיהו התנא קמא של המשנה. ויש לעיין, מדוע לא נאמר מיהו התנא שחולק על רבן גמליאל? ועוד מדוע המשנה לא מציגה את הרישא והסיפא כמחלוקת? הרי שגם בגמרא נחלקו האם הם בכלל חולקים!

המשנה מציינת את שם הכפר שבו היה המקרה, מדוע? הרי הגמרא יכלה לומר בפשטות את שיטת ר"ג!

הגמרא מבארת מדוע דווקא כותים נאסרו להעיד על סתם שטרות, אך על גיטי נשים (ושחרור עבדים) הם נאמנים (ירושלמי פ"א ה"ד):

על הממון נחשדו, ועל הממון נפסלו, לא נחשדו על העריות.

כלומר, סתם שטרות שהם דיני ממונות נחשדו הכותים לשקר, מה שאין כן בענייני עריות שהם אינם חשודים. ע"כ יכול עד אחד להעיד בגט אשה, אך רק אחד, מפני שאינם בקיאים בדקדוקי נשים בישראל.

בגמרא, נחלקו אב"י ורבא, האם תנא קמא ור"ג חולקים או לא. אב"י סובר שת"ק ור"ג אינם חולקים, והמעשה היה בעד כותי אחד. רבא סובר שר"ג חולק על ת"ק, והמשנה חסרה ויש להשלימה כך "ורבן גמליאל מכשיר בשניים, ומעשה שהביאו וכו'". בירושלמי לא מציגים זאת כמחלוקת תנאים, ולא כמחלוקת אמוראים (עיי' משנת אליהו שקלים בהבנת משנה).

ראשית יש לעיין במבנה המשנה, השיטה הראשונה באה בצורה דינית, לעומת זאת החלק השני בא בצורה מציאותית- סיפורית. כלומר, יש הבדל בין הדין הנאמר בצורה כללית, לבין המפגש של הדין עם המציאות. ע"כ נראה לענ"ד שהירושלמי לא מציג זאת כמחלוקת, שהרי ר"ג שקל את העקרונות עפ"י המשנה.

העקרון הראשון שבולט מאוד במשנה, שאין לקחת לכתחילה עד כותי, שנאמר "כל גט שיש עליו עד כותי פסול". נראה לענ"ד שהמשנה בכונה השתמשה בשם 'גט' לשאר השטרות כדי לחדד שגם גט אשה אין לעשותו ע"י כותים (התוס' ב. מבארים שגט הוא שם כולל לשאר שטרות).

ע"כ גם עד כותי אחד אין לקחת לכתחילה. עוד נקודה שעולה מכאן, שאולי "עד" מדובר בעדות שלימה, כמו שנאמר "ועד אין בה" (עיי' סוטה ב:). אך מציין הירושלמי שהם אינם בקיאים בדקדוקי גט ע"כ צריך עוד עד ישראל. אך אם היו בקיאים היה אפשר לסמוך על שני כותים שהרי לא נחשדו על העריות.

ומדוע לא נחשדו על העריות? כידוע הכותים הם עם שהביא סנחריב מלך אשור מארץ כותה, והושיבם בערי השומרון. מכיון שלא היו יראי אלוקים, שלח ה' אריות שיהרגו בהם. עד שלמדו יראת ה' והתגיירו מאימת האריות. משום שהתגיירו מפחד יש להסתפק בגיורם (ועיי' קידושין עה:), מצד אחד הם התגיירו, מאידך לא קיבלו את כל התורה בלב שלם.

נראה לענ"ד שהכותים הקפידו מאוד על נושא עריות, ולא על דיני הממונות מפני שהתורה הזהירה מאוד ביחס של איסורי העריות וקדושת הארץ, וכך מסכם הרמב"ן את הפרשה (ויקרא יח, כה):

החמיר הכתוב בעריות, בעבור הארץ שתטמא בהן ותקיא הנפשות העושות. והנה העריות חובת הגוף ואינן תלויות בארץ!

הארץ מקיאה את הכותים החוטאים, והם מבינים שארץ הקודש מגיבה למעשיהם. ע"כ הקפידו על העניינים שהתורה תולה אותם בחומרה ביחס לארץ. ע"כ הם נאמנים בדיני העריות, אך אינם נאמנים בשאר היחסים שבין האדם לחבירו, כגון עדות בשאר שטרות. הכותים הם עומדים בתווך, מצד אחד מקיימים מצוות מפחד, ומאידך עוברים עבירות שבין אדם לחבירו (לא גויים, אך לא יהודים כשרים).

נראה שגם המקום 'כפר עותנאי' השוכן בדרום הגליל, **בגבול** ארץ הכותים (עיי' לקמן עו.) מבטא את סוד הגבול בצד הרוחני. לכן היה חשוב למשנה לציין את שם המקום גם לשם הראיה למעשה, וגם משמעות נוספת להבנת המשנה כולה. כלומר, עולה בצורה נפלאה מהמשנה שהכותים עומדים בגבול, ע"כ יכול להיות כל מיני מקרים ומעשים (לכן המשנה לא כתובה כמח'):

- א. שכל גט שיש עליו עד כותי פסול (פתיח של המשנה).
- ב. שעד אחד כותי כשר (ת"ק- שיטת ר"א בבבלי, ושיטת ר"ג לאב"י, ומובא בסתם בירושלמי).
- ג. ששני עדים כותים כשרים בגט (מעשה ר"ג בהבנת רבא).